

Cent trenta-nou volums de llibres d'un jueu mercader i talmudista: Mossé Almaterí (1362)

Jaume Riera i Sans
ACA, Barcelona

CIENTO TREINTA Y NUEVE VOLÚMENES DE LIBROS DE UN JUDÍO MERCADER Y TALMUDISTA: MOSSÉ ALMATERÍ 1362.— Se publica un inventario parcial de bienes y libros que pertenecieron a Mossé Almaterí (Játiva *ca.* 1310 – Mallorca 1362). Se aportan documentos, publicados e inéditos, sobre sus actividades en Játiva, Valencia y Mallorca, que dibujan una personalidad con perfil de prestamista, mercader y estudiante de la ciencia religiosa del judaísmo. De posición económica desahogada, discreto como hombre público, fiel seguidor de Maimónides, Mossé Almaterí parece haber cifrado su anhelo vital en el acopio de libros bíblicos y talmúdicos.

PALABRAS CLAVE: Mossé Almaterí; inventarios de bienes; bibliotecas (siglo XIV); cultura rabínica.

ONE HUNDRED AND THIRTY-NINE VOLUMES OF BOOKS BELONGING TO A MERCHANT AND TALMUDIST JEW: MOSSE ALMATERÍ (1362).— Edition of a partial inventory of the personal properties and books belonging to Mosse Almateri (Xativa *ca.* 1310 – Majorca 1362). Additional documentary evidence, published and unpublished, is provided regarding his activity in Xativa, Valencia and Majorca, uncovering us his personality as a moneylender, merchant and Jewish religious scholar. A man of comfortable standing, restrained in his public activities and faithful follower to Maimonides, Almaterí seems to have had a yearning for gathering Biblical and Talmudic books.

KEYWORDS: Mosse Almateri; Personal Property Inventories; Libraries (14th Century); Rabbinical Culture.

La relació de llibres hebreus que es publica en aquest treball ve a sumar-se a les que ja es coneixen, nombroses però d'un interès molt desigual.¹ Fins avui, les relacions de llibres més extenses, amb expressió dels títols, pertangueren a dos metges en exercici: Lleó Mosconí, erudit resident a l'illa de Mallorca, i Astruc de Sestiers, d'Ais de Provença. La del metge mallorquí constava de 187 volums, inventariats l'any 1375 i subhastats el 1377. La del metge provençal

¹ N'ha publicat un llarg elenc [Eduard FELIU], «Bibliografía sobre inventaritis, testamentos, lli - tes i notícies de llibres hebreus medievals», *Tamid* 2 (1998-1999), pàgs. 228-240; amb un complement al vol. 3 (2000-2001), pàg. 263.

comprendia 179 volums, inventariats l'any 1439, a la seva mort.² La relació que ara es publica és inferior. Són 139 volums, també amb títols, però més antics. Foren inventariats el 1362, tretze anys abans que els de mestre Lleó Mosconí, i setanta-set abans que els d'Astruc de Sestiers. D'altra banda, no pertangueren a un professional de la medicina, i no conformen una biblioteca completa.

Mossé Almaterí morí a mitja edat, ni jove ni vell. Al moment del seu traspass, l'any 1362, estava incardinat a l'aljama de Mallorca, però no havia nascut a l'illa. La seva activitat pública era la de mercader i prestamista. Alhora era expert en dret hebreu. Els llibres que posseïa ho assenyalen sense equívocs, i ho declarà el rei Pere en una provisió de justícia.

Els avantpassats pròxims de Mossé Almaterí residien a Xàtiva, al regne de València, i ell mateix és dit oriünd de Xàtiva.³ Al segle XIII, en temps de Pere el Gran, un individu del mateix nom hi és documentat com a batlle.⁴ Un Jucef Almaterí consta en aquesta vila l'any 1312. Aquest aconseguí de Jaume II una immunitat fiscal o, més ben dit, una insolidaritat respecte dels deutes comunitaris, mentre ell pagués la quota que li corresponia.⁵ Issach Almaterí, pare de Mossé, també és dit jueu de Xàtiva.

El trasllat a Mallorca no es produí per raó d'enllaç matrimonial. La seva muller Astruga era filla d'Humer Abnayub, jueu de València, i al moment que restà vídua, o un poc més tard, residia a València, a casa del seu pare. El trasllat de domicili de Mossé Almaterí sembla que pretenia una millor direcció de l'explotació dels negocis, als quals es dedicava de feia temps.

Eren negocis d'entitat. L'any 1338 el nostre personatge ja havia entrat en relació directa amb la cort reial en qüestions de diners. Dos anys més tard, el 1340,

² J. N. HILLGARTH, *Readers and Books in Majorca. 1229-1550* (París 1991), pàg. 436-441; Danièle IANCU-AGOU, «L'inventaire de la bibliothèque et du mobilier d'un médecin juif d'Aix-en-Provence au milieu du xvème siècle», *Revue des Études Juives* 134 (1975), pàg. 47-80.

³ Antonio PONS, *Los judíos del Reino de Mallorca durante los siglos XIII y XIV* (Palma de Mallorca 1984), menciona documents referents al personatge, però desconeix que hagués nascut a Xàtiva. José HINOJOSA MONTALVO, *La Judería de Xàtiva en la Edad Media* (Xàtiva 1999), també el documenta, ignorant que al final de la seva vida residís a Mallorca. El cognom Almaterí generalment és escrit amb abreviatura sobreposada de la síl·laba interna *er*. Alguns transcriptors no han sabut interpretar l'abreviatura i han confós la *t* precedent amb una *c* o una *r*. No és rar veure el cognom convertit en Almaçari, Almacer, Almaciri, Almanri, Almanti, Almari i Almaric.

⁴ David ROMANO, *Judíos al Servicio de Pedro el Grande de Aragón (1276-1285)* (Barcelona 1983), pàg. 138-140.

⁵ HINOJOSA, *La Judería de Xàtiva*, vol. 2, núm. 69, amb un resum incorrecte. Jucef Almaterí l'any 1338 és mencionat com a difunt. La seva vídua es deia Aliaufre: ACA, Canc, Reg. 865, fol. 138v, en data València, 09.11.1338.

el rei Pere reiterava al batlle de Xàtiva l'ordre d'abonar a Mossé Almaterí 600 sous ja concedits.⁶ Després, l'any 1349, pledejava amb el noble Berenguer de Vilaragut, senyor de Bocaïrent, per raó de la peita del lloc. La hi havia hipotecat, però no la satisfeia, raó per la qual el jueu sol·licità a la Reial Cancelleria que els béns del noble fossin embargats.⁷

L'afincament de Mossé Almaterí a Mallorca no és anterior al gener de 1350. Dient-se encara jueu de Xàtiva, va impetrar del rei Pere que ara, quan es traslladaria a Mallorca, no fos obligat, contra la seva voluntat, a acceptar oficis comunitaris, per poder dedicar millor el seu temps a la mercaderia. El rei li ho concedí, limitant-ho a un període de cinc anys.⁸

Tot seguit d'arribar a Mallorca, fou designat conseller de l'aljama.⁹ Actuà de testimoni en una de les sentències sobre la formació del call d'Inca, instada pels secretaris de l'aljama de la ciutat, i tenaçment obstaculitzada pels jurats de la vila.¹⁰ Això era el mateix any 1353 en què el rei Pere recomanava al governador del regne que prengués Mossé Almaterí com assessor, expert en dret hebreu, per dirimir unes causes vertents entre Jafudà Abenfarro, jueu de València, en nom propi i com a procurador de Benvenist Abencaceç, d'una part, i qualssevol jueus de Mallorca, per l'altra, atenent que els litigis s'havien de determinar d'acord amb el ritus dels jueus.¹¹

Els mesos de juliol i agost de 1359, el rei Pere féu estada a Mallorca. Mitjançant serveis particulars memorables,¹² Mossé Almaterí n'obtingué dos o tres rescriptes molt importants: un guiatge especial per mudar el domicili a vo-

⁶ Gemma ESCRIBÀ, *The Jews in the Crown of Aragon. Regesta of the Cartas Reales in the Archivo de la Corona de Aragon. Part II: 1328-1493* (Jerusalem 1995), núm. 914. És el mateix document indicat per HINOJOSA, *La Judería de Xàtiva*, vol. 2, núm. 102.

⁷ HINOJOSA, *La Judería de Xàtiva*, vol. 2, núm. 117.

⁸ ACA, Canc, Reg. 1414, fol. 166r, en data València, 18.01.1350 (Enc. 1349).

⁹ Joan ROSELLÓ LLITERAS; Àngel JAUDENES GUAL DE TORRELLA, «L'aljama de Mallorca. Notícies del s. XIV», *Bulletí de la Societat Arqueològica Lul·liana. Revista d'Estudis històrics* 52 (Palma de Mallorca 1996), pàg. 45-56: pàg. 48.

¹⁰ PONS, *Los judíos del Reino de Mallorca*, vol. I, pàg. 257.

¹¹ Fritz BAER, *Die Juden im christlichen Spanien*. Erster Teil: Urkunden und Regesten I. Aragonien und Navarra (Berlín 1929), núm. 251.

¹² Tres anys més tard, ja mort Mossé Almaterí, el rei recomanava al governador Jucef Abengalell, jueu de València, tutor i curador dels fills i béns del difunt, que fou domèstic reial, atenent els serveis que n'havia rebut quan era a l'illa: «exposcentibus obsequiosis serviciis nobis per dictum Mosse hiis annis quando in regno ipso eramus prestitis et impensis»: ACA, Canc, Reg. 1421, fol. 198r-v, en data Paterna, 10.05.1362.

luntat, el títol de familiar reial¹³ i, segurament també aleshores, la franquícia de contribució amb l'aljama mentre pagués un tant convingut.¹⁴ Les concessions eren importants, tant als nostres ulls com als del rei Pere. Aquest va taxar personalment els drets de segell de Cancelleria que li corresponien pagar. Atenent la importància de les gràcies concedides, i considerant les facultats del beneficiari, determinà els drets de segell en 110 reials d'or.¹⁵

Després del seu trasllat a Mallorca, l'activitat econòmica de Mossé Almaterí apareix diversificada entre els préstecs i la mercaderia. Els primers ja constaven estant a Xàtiva. Ara, l'any 1358, ens assabentem que tenia un crèdit sobre els prohoms de Manacor, i sabem d'una ordre del governador perquè els seus deutors fossin constrenguts a satisfer-li les quantitats degudes.¹⁶ El mateix any de la seva mort, el 1362, tenia atorgat un préstec de 8.000 florins d'or als jurats de Mallorca, que encara no s'havia fet efectiu.¹⁷ L'altra activitat, la mercaderia, consta clarament a l'inventari de béns que avui publiquem. Relaciona partides de béns de comerç, com ara vidre de Damasc, gala, brazil, indi i fustet, i menciona Bonjuha Cohén com a factor seu que diposità mercaderies en poder de Jucef Abengalell, de València. D'altra banda, tot just sabuda la seva mort, el rei escriví al governador de Mallorca perquè prengués dels marmessors, a fi que no poguessin ocultar-los, «una spasa e una brotxa e una correga d'argent, esmaltares e daurades, e una ballesta, e alcunes altres joyes e arneses» que havia fet fer, destinades a l'infant Joan.¹⁸ Encara hi ha un altre document reial que menciona draps, cuiros i altres coses, que havien estat de Mossé Almaterí, que foren tramesos a València pels procuradors del seu hereu.¹⁹

¹³ ACA, Canc, Reg. 1165, fol. 81r-v, en data Mallorca, 31.07.1359; Reg. 1167, fol. 243v-244r, en data Mallorca, 18.08.1359. El títol de familiar reial era concedit a Mossé Almaterí cinc anys més tard que a mestre Lleó Mosconí. Aquest fou publicat al *Boletín de la Sociedad Arqueológica Julianiana* 10 (Palma de Mallorca 1903-1904), pàg. 81. Porta la data Barcelona, 21.04.1354.

¹⁴ D'aquesta concessió se'n parla després de mort, perquè l'aljama pretenia ignorar-la: ACA, Canc, Reg. 1337, fol. 23r-v, en data València, 10.02.1362; Reg. 1422, fol. 43r, en data Barcelona, 27.10.1362.

¹⁵ ACA, Canc, Reg. 1419, fol. 195r, en data Barcelona, 28.09.1359.

¹⁶ PONS, *Los judíos del Reino de Mallorca*, vol. II, pàg. 91 i 92.

¹⁷ ACA, Canc, Reg. 1422, fol. 55r, en data Montsó, 12.12.1362. La signatura del document, però no el seu contingut, fou indicada per BAER, *Die Juden*, pàg. 348. A l' hora de recobrar aquest préstec, el tresorer del rei Pere capitulà amb el tutor dels hereus legals de Mossé Almaterí (que eren els néts d'Issach Almaterí, pare i hereu de Mossé), que ell se'n quedaria la meitat. Aquesta meitat eren 32.288 sous i 9 diners: ACA, Canc, Reg. 1346, fol. 42r-v, en data Saragossa, 16.07.1368, publicat per HINOJOSA, *La Judería de Xàtiva*, vol. 2, núm. 152.

¹⁸ ACA, Canc, Reg. 1337, fol. 14r, en data València, 10.02.1362.

¹⁹ ACA, Canc, Reg. 1422, fol. 131v-132r, en data Barcelona, 21.11.1363. La signatura del document, però no el seu contingut, fou indicada per BAER, *Die Juden*, pàg. 348.

Mossé Almaterí morí a Mallorca, el gener o primers dies de febrer de 1362, després d'atorgar un testament hebreu que no ens ha arribat. Hi ha documents del primer moment que mencionen fills i filles, però resta clar pels posteriors que l'únic hereu fou el seu pare. Designà almenys sis marmessors. En el nostre inventari es mencionen com a tals Humer Abnayub i Jucef Abengalell, jueus de València, a més d'Issach Almaterí, jueu de Xàtiva, que es diu pare i marmessor del difunt. Els dos jueus valencians serien nomenats marmessors, probablement, juntament amb el pare i la muller, per cuidar-se dels béns deixats a València. D'altra banda, Gracià Bonsenyor i Suleyma de Màlica, jueus de Mallorca, són dits marmessors de Mossé Almaterí en un parell de documents reials, i es cuidaven dels béns i crèdits deixats a Mallorca.²⁰

La diversitat de marmessors, i la pluralitat de localitats on es trobaven els béns de l'erència, provocaren tot seguit qüestions litigioses. En una provisió del 10 de març de 1362, el rei Pere encarregava a Bernat Vives, auditor de la seva cort, que assumís les causes que afectaven Astruga, jueva resident a València, viuda de Mossé Almaterí; Issach Almaterí, el seu pare; Humer Abnayub, el seu sogre, i Jucef Abengalell, el seu consanguini, tots ells marmessors del dit Mossé. També havia d'assumir les causes que afectaven els matrimonis tractats i firmats amb els seus fills i filles. Alhora, Bernat Vives havia d'escatir si el mot hebreu *epitropos* equival al llatí *manumissor*, i decidir, en conseqüència, si aquells que el testament designava com *epitropim* podien actuar o no com a marmessors.²¹

Vet ací, però, que a final de l'any 1363, o en tot cas abans del maig de 1364, quan encara no estava adjudicada l'erència de Mossé Almaterí, morí Issach Almaterí, el seu pare i hereu. Designà hereus tres néts menors d'edat, Issach, Jacob i Abraham, que no sabem si eren germans entre ells. La tutoria i curadoria dels menors no fou confiada a un familiar, sinó a Guillem Roca, escrivà reial i notari de València. Els plets i qüestions derivats de la segona transmissió de béns afectaren també els de la primera, amb la qual restaren unificats, i provocaren l'expedició de nombrosos documents reials, almenys fins a 1373.²² Les qüestions no haurien estat tan complicades si el rei Pere, en extrema necessitat

²⁰ ACA, Canc, Reg. 1421, fol. 198r, en data Paterna, 10.05.1362; Reg. 1211, fol. 64v-65r, en data Horta de Morvedre, 16.05.1365.

²¹ ACA, Canc, Reg. 708, fol. 182r-v, en data València, 10.03.1362. Mesos després, el rei comanava a Gelabert de Centelles, majordom seu, les causes vertents sobre l'erència i béns que foren de Mossé Almaterí: Reg. 712, fol. 13r, en data Barcelona, 13.10.1362.

²² L'any 1373 encara no havia estat retornat el dot d'Astruga, viuda de Mossé Almaterí, jueu de Mallorca. Se'n parlava com d'un deute confessat per ell i pel seu pare Issach Almaterí, jueu de Xàtiva: ACA, Canc, Reg. 1581, fol. 99v, en data Barcelona, 08.03.1373.

de diners a causa de la guerra d'agressió del rei de Castella, no hi hagués posat la mà per adjudicar-se'ls, en part, i ajudar-se'n.²³

Ens ha arribat un sol inventari de béns que havien estat de Mossé Almaterí. Es conserva dins el protocol d'un notari de València.²⁴ No és un inventari total, sinó parcial. Fou fet i ordenat pel seu pare i marmessor. El preàmbul presenta una redacció un poc confusa, derivada, suposem, de la poca fluïdesa de les relacions entre els marmessors.²⁵ Issach Almaterí explica que Humer Abnayub i Jucef Abengalell, marmessors del seu fill Mossé, havien format inventari dels béns deixats al domicili del primer, on tenia residència la muller del seu fill. Ara, havent mort Jucef Abengalell, Issach Almaterí havia entrat en possessió dels béns del seu fill que estaven en poder d'aquest altre marmessor, i en dreçava l'inventari. Cal entendre, doncs, que estem en presència de l'inventari dels béns de Mossé Almaterí que després de la seva mort es trobaren en poder de Jucef Abengalell, a València. Ignorem quins serien els que es trobaven al domicili d'Humer Abnayub, l'altre marmessor valencià, on tenia residència la seva vídua, i els que es trobarien encara a Mallorca.

L'inventari relaciona tres conjunts d'objectes, determinats prou clarament. El primer conjunt de béns correspon al parament d'una sala d'estar. El segon conjunt de l'inventari són 139 volums de llibres, desats en dos cofres i una caixa. El darrer grup de béns inventariats són, majoritàriament, béns de comerç.

Els objectes que l'inventari descriu en primer lloc conformen, efectivament, el parament de la sala d'estar de la casa d'un potentat. Quant a mobles, hi ha un matalàs morisc per seure, ple de llana, cobert amb cuir decorat; dos bancals pintats de colors, i dos bancs amb calaixos; un armari; una taula de noguer, pintada, amb un taulell per jugar als escacs; i una cortina morisca. Per posar a terra

²³ Per ordre cronològic, els documents que s'hi refereixen, exclosos els ja citats, són: ACA, Canc, Reg. 1422, fol. 132v, en data Barcelona, 21.11.1363; Reg. 1197, fol. 142v-144v, 146v-147r, en data València, 14.05.1364; Reg. 1573, fol. 32r-v, 32v-33r, en data Barcelona, 30.05.1364; Reg. 1198, fol. 236, en data València, 20.06.1364; Reg. 1573, fol. 50r, en data Barcelona, 12.07.1364; fol. 111r-v, en data Tortosa, 15.02.1365; Reg. 1210, fol. 87v, en data Almenara, 18.04.1365; Reg. 1573, fol. 126v-127r, en data Borriana, 05.05.1365; fol. 130v, en data Borriana, 10.05.1365; fol. 133r, en data Borriana, 13.05.1365; Reg. 1207, fol. 6r-v, en data Setge de Morvedre, 26.05.1365; Reg. 720, fol. 20r, 20r-v, 20v-21r, 21r-v, 21v, 22r, 22v, 23v, en data Horta de Morvedre, 22 i 23.08.1365; Reg. 1707, fol. 141r, en data Barcelona, 05.05.1366.

²⁴ Arxiu del Regne de València, Protocols 2789, fol. 245v-248v, segons fotocòpies cedides pel recordat Prof. Lluís García Ballester, que no es deixava guanyar en generositat.

²⁵ Poc abans de la data de l'inventari, consten desavinences greus entre Issach Almaterí, jueu de Xàtiva, i Issach Abengalell, cunyat d'Humer Abnayub, jueus de València: HINOJOSA, *La Judería de Xàtiva*, vol. 2, núm. 139.

hi ha set tapits, una estora d'espart, dues estores de junc, una catifa, un cobertor de cuir petit, i dos estraills d'estam, que són també cobertos. Els estris útils són variats: una romana amb el seu piló, un lavamans de llautó, quinze bacins, vuit canelobres per una banda, i onze per una altra, de llautó i esmaltats, quatre gresols de llautó, un fogueret per tenir sobre la taula, un refredador i quatre salers. Com a objectes purament sumptuaris hi ha quatre escuts, dos perfumers, un pitxer amb dues boques i tres peus, cinc cetres, una capsà, un tabac, i vuit bacinets d'estar a la paret (per adornar-la, suposem).²⁶ Cal remarcar set barres de fusta, no pas llires ni senzilles, sinó «sobrades et pintades», per al muntatge de l'enramada en la festa de les Cabanelles.

El material de comerç que l'inventari descriu en tercer lloc es compon de dos contenidors (*techas magnas estibades*) plens de vidre de Damasc, i matèria prima de tintoreria: un costal d'indi, un costalet de brazil, fustet, i cinc arroves de gala (fins a 52 kg), amb tres llosses o culleres grans, tres conques, dues paelles, dues gerres envernissades, i dues portadores plenes de frasques domèstiques.

En l'apartat dels llibres, sembla que l'inventari en copia un de precedent. Si no és així, no es comprèn que introduceixi un actor plural (*atrobam*) que no estava previst. D'altra banda, la duplicació de dos ítems –els núm. 45 i 46, repetits tot seguit, en els 47 i 48–, mou la sospita que disposem d'una transcripció poc curosa i sense comprovar.

Els volums apareixen repartits. Els trenta-quatre primers diu que es troben en dos cofres, mentre que els 105 restants es troben en una caixa gran. El fet de començar la descripció amb un llibre relligat amb bolles de plata, permet suposar que els volums de més preu estarien desats als dos primers cofres, i que la caixa gran contindria volums de segon ordre. Aproximadament podria ser així. Entre els trenta-quatre llibres dels dos cofres l'inventari en posa dinou que són de pergamí, i només dos que són mixtos, de pergamí i paper, i dos més en paper. La *Maqdašiah*, que té el núm. 14, i els dos volums del *Mišneh Torah* de Maimònides, escrits en pergamí fi, que tenen els núms. 16-17, podrien ser dos llibres valuosos del segon cofre. Fora d'aquestes lleugeres apreciacions, prou insegures, no es troba cap indici que permeti suposar que l'autor de l'inventari seguia un ordre preestablert en la descripció. No es veu que es deixi guiar per la grandària dels volums, per relligadures idèntiques, o per matèries afins. Tot apareix molt barrejat. Res no ajuda a descobrir, per exemple, si hi havia una *Miqrah* i un *Talmud* repartits en toms uniformes, o unes obres completes de Maimònides.

²⁶ Ignoro què poden ser «dos torns [o corns?] pintats de guarnir llibres», i «una exarrella morisca de lautó».

La descripció dels llibres no és sistemàtica. De 36 volums es diu que són de pergamí (el 25,9 %); de 26 que són de paper (18,7 %); i de 5 que són mixtos de pergamí i paper (3,6 %). Però com que en la descripció de 72 volums (el 51,7 %) no indica el material, no en podem treure conclusions estadístiques. Una sola vegada remarca que el pergamí és fi, de cabrit (núm. 16-17).

La relligadura tampoc no és descrita sempre, potser perquè no cridava l'atenció del descriptor. De 17 volums diu que estan relligats amb posts de fusta; de 13 que tenen una coberta de cuir; de 4 que la tenen de pergamí; i un que té la coberta de paper (núm. 130), el qual llibre, a més, és esquinçat, com dos més (núm. 70, 112). La indicació del color de la coberta també és aleatòria. El color més freqüent és el roig (16), seguit del blanc (6), el negre (2) i el verd (1). Quatre volums són qualificats de vells (núm. 71, 106, 110, 122).

L'autor de l'inventari coneixia molt bé els llibres. Indica reiteradament que l'idioma en què estan escrits és l'hebreu, però no ho fa d'esma, sinó amb intenció. Ell sabia que hi havia llibres que tenien l'aparença d'estar escrits en hebreu, però estaven en d'altres idiomes. I quan els toca de ser descrits, ho assenyala: hi ha tres llibres «en algaravia», que vol dir aljamia hebreico-àrab (núm. 71, 121, 135), i dos llibres hebreus «en pla» (núm. 58, 65), designació comuna del vulgar català.²⁷ Si no fos un expert, no indicaria tipus d'escriptura. Remarca quan el llibre és escrit en lletra «açurí», que vol dir quadrada (núm. 54, 94, 113, 134, 138); quan és en lletra «tirada», que vol dir cursiva local (núm. 49, 90), quan és en lletra «masch», que és la cursiva oriental (núm. 115, 120), i quan és en lletra «francesa», que és la cursiva centreeuropea (núm. 101).

Expert com era, l'autor de l'inventari designa els llibres d'una manera que per a ell resultava prou identificativa. Però dictant ell els títols a la seva manera, el notari consignant-los d'oïda, i després tornant-los a copiar amb poca cura, els títols esdevenen per a nosaltres, en molts casos, inintel·ligibles. Sortosament, la gran majoria són de matèria bíblica i talmúdica, tant simples textos com comentaris autoritzats, que es deixen identificar amb una relativa facilitat. El mot *maséket*, que vol dir tractat (talmúdic), apareix fins a catorze vegades, i el mot *peruš*, que equival a comentari, fins a dinou. Curiosament, no hi figuren els mots *igguéret*, *maḥbérét*, *maamar*, *beur*, *lequṭot*, *yalquṭ*, *derašot*, *masóret*, *mišnah*, *mišnayot* ni *talmud*.

L'autor preferit del posseïdor d'aquests llibres és sens dubte Maimònides. No debades el primer llibre, el que tenia bolles de plata a la relligadura, és

²⁷ L'existència d'uns pocs llibres en vulgar no hauria de desconcertar-nos. Ja és un lloc comú al·ludir al *responsum* de rabí Issach Perfet sobre la lectura pública del llibre d'Ester en vulgar.

el *Moreh ha-Nevukim*. A més, el tenia duplicat (núm. 1, 2).²⁸ No li mancava el *Hibbur* o *Mišneh Torah*, en dos volums de pergamí fi (núm. 16-17), tres exemplars del *Séfer Madda‘ i Ahavah* (núm. 105, 115, 127), que en forma part, i encara d’altres fragments unitaris de la mateixa obra (núm. 31, 88, 99, 110 i 136), i el *Pétaḥ Tiqvah* o Epístola del Yemen (núm. 66), a més d’altres títols que es podrien atribuir al famós pensador jueu, per bé que no sempre l’expressió «maestre Mosse» es refereix a ell.

Hi ha alguns títols fàcils d’identificar, malgrat no s’expressi el nom de l’autor: *Orhot Hayyim* (núm. 42) deu ser l’obra d’Aharon ha-Cohén, escrita a Mallorca; *Malmad (ha-Talmidim)* (núm. 9) deu ser la de Jacob Anatoli; i *Mivhar ha-Peninim* (núm. 84) deu ser el recull de màximes de Salamó Abencebrol.

Quan l’inventari indica l’autor de l’obra, de vegades és fàcil d’identificar, però de vegades no. Entre els que són o semblen fàcils, hi ha el comentari als Proverbis, de Menahem ben Salomó Meirí (núm. 41), i la disputa de Mossé ben Nahman (núm. 103). Malauradament, resta sense identificar mestre Aharon, autor d’un comentari al tractat ‘Avodah Zarah’ (núm. 137). Rabí Issach Caracosa, autor d’un comentari al tractat *Bava Mesī'a* (núm. 98), encara no ha trobat un lloc a les encyclopèdies.

La qüestió primordial de si l’inventari comprèn tots els llibres que posseïa Mossé Almaterí, o només una part substantiva, sembla que no pot tenir una resposta ferma. El conjunt és molt abundós en Bíblia i Talmud, certament, més que qualsevol de les biblioteques de jueus que fins avui s’han publicat; però l’inventari no relaciona cap llibre amb els mots *piyyuṭim*, *qunotin* ni *hal·lel*, que són comuns en altres inventaris. Tampoc no sabem veure-hi comentaris a les pregàries, ni hi ha gaires llibres marginals, que soLEN arrodonir les biblioteques regularment diversificades. Tal com la trobem, la del jueu valencià-mallorquí és una biblioteca desequilibrada. Si no volem qualificar-la com a tal, hem d’admetre que falten llibres perquè sigui completa.

²⁸ Cau dins els límits del possible que un d’aquests dos exemplars sigui el mateix avui conservat a París, copiat a Mallorca l’any 1352. Està descrit per C. SIRAT; M. BEIT-ARIÉ, *Manuscrits médiévaux en caractères hébraïques portant des indications de date jusqu’à 1540* (París – Jerusalem 1972).

DOCUMENT

València, 20 de juliol 1362. - Inventari parcial de béns pertanyents a la marmessoria del difunt Mossé Almaterí, jueu de Mallorca, ordenat per Issach Almaterí, jueu de Xàtiva, pare i un dels marmessors testamentaris. Confessa que Humer Abnayub i Jucef Abengalell, jueus de València, igualment marmessors del difunt Mossé, havien inventariat, en poder del mateix notari, els béns que es trobaven a casa d'Humer Abnayub, on tenia el seu domicili Astruga, viuda de Mossé. Ara fa inventari d'altres béns de la mateixa marmessoria que es troben a casa del difunt Jucef Abengalell.

fol. 245v Cum ob doli maculam evitandam omnemque fraudis suspicionem tol-/lendam seu remittendam, tutores, curatores ac eciam manumissiores ^{fol. 246r} in principio eorum administrationis teneantur confidere inventarium seu re-/portorium de bonis minorum, adulorum seu eciam defunctorum, ob hoc ne bona / ipsorum periclitentur; idcirco in nomine Domini cunctipotentis ego, Içach Alma-/teri, judeus Xative, manumissor et executor, una et insolidum cum Omar Ab-/nayub et Jucef Abingalell, ultimi testamenti Mosse Almateri, filii mei / et judei Majoricarum vita ffuncti, atendens dictos Omar Abnayub et Jucef / Abingalell nomine manumissorio predicto inventarium fecisse de omnibus bo-/nis <que> dicti defuncti que eotunc inventa fuerunt in domo dicti Omaris / Abnayub, in qua Astrugua uxor dicti quondam filii mei habitabat, in posse sub-/scripti notarii; nunc autem ad meum auditum pervenisse bona sequencia que sunt / in domo dicti quondam Jucefi Abingalell fore dicti defuncti et dicte / manumissorie pertinere, ideo facio inventarium de bonis predictis / et que ad presens invenio in domo in qua dictus quondam Jucef Abingalell / dum in humanis agebat habitabat, sita in judaria Valencie.

Et primo / videlicet un matalaff morisch ab lana, ab la cara de cuyro ver-/mell, ab algunes obres de oripell. Item un tapit. Item un cober-/tor de cuyro poch. Item una aztora de spart de colors. Item set pe-/ces de cabanelles de fust obrades et pintades. Item un bancal pintat / groch, vert, blanch et verrell. Item un bancal poquet de diverses co-/lors. Item un tapit morisch de diverses colors. Item un altre tapit / morisch de diverses colors. Item altre tapit poch morisch de di-/verses colors. Item una cortina morischa pintada de diverses co-/lors. Item un tapit morisch de diverses colors. Item un ba(ri?)let / xiuet morisch de colors. Item dos tapits. Item una catiffa po-/cha. Item dos estrails d'estam esquinçats. Item una aztora de junch / morischa. Item dues aztores de junch pintades. Item dos torns pin-/tats de guarrir libres. Item quatre escuts. Item uns lavamans / de lautó. Item una romana de ferre ab son piló de ferre. Item un / armari pintat. Item una taula de noguer ab sos peus, pintada, ab / taulell d'escachs al mig. Item dos banchs de fust encaxats. / Item un refrededor de lautó. Item quatre bacins de lautó redons. / Item un bací de lautó estès gran. Item sis bacins de lautó plans. Item / quatre bacins de lautó plans morischs. Item huyt bacinetes peti-/tes de estar en paret. Item un pitxer de mataill

ab dues boques / et ab tres peus. Item cinc ceteres de lautó. Item sis canelobres / de lautó, entre grans et pochs. Item onze canelobres de lautó / esmaltats. Item quatre cresoles de lautó de cremar ab oli, ab / ses boques. Item un canelobre de lautó. Item dos perfumers de / lautó, un gran et altre poch. Item dos (.)acols morischs de lau-/tó. Item un canelobre de lautó morisch ab finestratges. Item / un fogueret morisch poquet de lautó per tenir sobre taula. Item ba-/cinetes de lautó poquetes. Item una exarrella morischa de lautó. / Item una capça pintada, et un tabach et III^a salers. Item dos / tabaquets de palma.

Item dos cófrens lavorats, en los quals / atrobam los libres següents. [1] Primo videlicet quandam librum ^{fol. 246v} voccatum More, clavatum cum clavibus argenti. [2] Item quandam alium li-/brum ebraicum voccatum More, cum cohoperta corei rubei. [3] Item quen-/dam alium librum ebraicum, in papiro scriptum, voccatum Tamphuha. / [4] Item alium librum ebraicum in quo habet hibabameç et tora, in per-/gameno scriptum. [5] Item quandam alium librum ebraicum in perga-/meno scriptum, in quo habet macequer barahoç tanit maquilla hion-/jos çuta rosena homa mahot et catan, cohopertum de cohoperta / nigra. [6] Item quandam alium librum ebraicum voccatum hafftarço / hamış magilloff, scriptum in pergameno, cohopertum de coreo rubeo. / [7] Item alium librum ebraicum voccatum Tarus de Rabi Salamo el ge-/nesi, in pergameno scriptum. [8] Item alium librum ebraicum voccatum ma-/cequer quidusim guitin çota, in pergameno scriptum, cohopertum postium. / [9] Item quandam alium librum ebraicum voccatum malmat, cohopertum / de cohoperta alba, in pergameno scriptum. [10] Item quandam alium librum e-/braicum voccatum hommaç abtarot, cohopertum de coreo rubeo, scriptum / in pergameno. [11] Item quandam alium librum ebraicum in quo habet peraçe-/ni et homa et erubin, in pergameno scriptum. [12] Item quandam alium li-/brum ebraicum voccatum diprehay amin et hameç maquitloç et job, / in pergameno scriptum. [13] Item quandam alium librum ebraicum in quo habet / zenhadrin abodazara sabahoç maeseç corahoç zeduyhoç, cohopertum / cum cohoperta nigra. [14] Item quandam alium librum ebraicum voccatum / mar dasia, in pergameno scriptum. [15] Item quandam alium librum ebraicum / voccatum mizlim nauahim aharonim, in pergameno scriptum, cohopertum / de coreo rubeo. [16-17] Item duos libros ebraicos nominatos hebbur / de maestre Moyses, scriptos in pergameno cabriti. [18] Item quandam alium / librum ebraicum voccatum babaquemma babamacia babubatra, / in pergameno scriptum. [19] Item quandam alium librum ebraicum vocca-/tum maczor, in papiro scriptum. [20] Item quandam alium librum ebrahi-/cum voccatum nauahim rizonim, in pergameno scriptum. [21] Item quandam / alium librum ebraicum miçqual nominatum, in pergameno scriptum, co-/hopertum de coreo rubeo. [22-23] Item duos libros voccatos haruc. [24] Item / quandam alium librum ebraicum voccatum Tanfuma, scriptum in pa-/piro et in pergameno. [25] Item quandam alium librum ebraicum voccatum / Tarus berafoç sabba. [27] Item quandam alium librum ebraicum voca-/tum nauahim aronim, in papiro et in pergameno

scriptum. [28] Item quendam / alium librum ebraicum vocatum sammona nauahim, in pergameno / scriptum. [29] Item quendam alium librum ebraicum vocatum sabbat e-/rubin peçahim et peçaceni et homa, in pergameno scriptum. [30] Item quen-/dam alium librum ebraicum vocatum quitdusim maila haroquin. / [31] Item quendam alium librum ebraicum vocatum Guimar quinyanim. / [32] Item quendam alium librum ebraicum vocatum çafercatan hilhoç / peça de maestre Mosse. [33] Item quendam alium librum ebraicum vocca^{-fol. 247r}tum perus atora de Rabi Salamo, in pergameno scriptum. [34] Item quendam alium / librum ebraicum vocatum orde de Tafilat.

Item una caxa gran, en / la qual són stats atrobats los libres següents. [35] Primo videlicet / quendam librum ebraicum miçlal, in pergameno scriptum, cum cohoperta / virida. [36] Item alium librum ebraicum Tresbanot, in pergameno scrip-/tum, cohoperum cum cohupertis albis de fust. [37] Item alium librum ebraicum / vocatum macequer rosana ceder mohef, cohoperum cum cohoperta alba / de fust. [38] Item alium librum ebraicum vocatum cataquema, in papiro / scriptum. [39] Item quendam alium librum ebraicum vocatum ceffer a-/uicoha, in papiro scriptum. [40] Item alium librum ebraicum vocatum ha-/meç maquitla et ceder tafillot, et alia in dicto libro scripta, scriptum / in pergameno, cohoperum de coreo rubeo. [41] Item quendam alium librum / vocatum perus mizle de rabi Menahem, in papiro scriptum, co-/hopertum de coreo albo. [42] Item quendam alium librum ebraicum voc-/atum ceffer orhoç haym, in papiro scriptum, cohoperum cum postibus / de fust. [43] Item quendam alium librum similem superius proxime dictum, et in / quo habet perus daniel et ezdra, in papiro scriptum, cohoperum cum / postibus de fust. [44] Item quendam alium librum vocatum ceffer eben / arosa et perus mixle et cohelet et zirazirim. [45] Item quendam a-/lium librum vocatum macequer hibamoç, in pergameno scriptum, coho-/pertum de coreo rubeo, clavato cum clavons de lauto. [46] Item quen-/dam alium librum ebraicum vocatum midras cillim, in papi-/ro scriptum, cohoperum cum postibus de fust. [47] Item alium librum vocca-/tum macequer hibamot, in pergameno scriptum, cohoperum de coreo ru-/beo cum clavadura de lauto. [48] Item quendam alium librum ebraicum / vocatum midras cillim, in pergameno scriptum ac eciam in papiro, cohoperum cum postibus de fust. [49] Item quendam alium librum vocatum samo-/na nauahim, scriptum cum litera vocata Tirada, in papiro, cum co-/hoperta rubea. [50] Item quendam alium librum ebraicum vocatum perus / macequer berahot, cohoperum cum postibus de fust. [51] Item quendam alium / librum ebraicum vocatum illot gaualot, cohoperum cum cohoper-/ta rubea. [52] Item quendam alium librum ebraicum vocatum ceffer / amiçuoç de maestre Mosse, cohoperum de cohoperta rubea. [53] Item quen-/dam alium librum ebraicum vocatum Torgum de maestre Jona-/tan benhuzael de samona nauahim, cohoperum cum postibus de fust. / [54] Item quendam alium librum ebraicum vocatum macequer huclim / erubin, ab letra açuri, cohoperum cum postibus de fust. [55] Item quendam / alium librum ebraicum vocatum aga-

dot, in papiro scriptum, coho-/pertum cum cohoperta pergameni. [56] Item quandam alium librum ebraicum / vocatum afftarot, in pergameno scriptum, cum cohoperta rubea. [57] Item / quandam alium librum ebraicum vocatum perus rosasana de maes-/tre Mosse, cohopertum cum cohoperta postium m(...)um in coreo ru-/beo. [58] Item quandam alium librum ebraicum vocatum mizloç de jose-/yes, scriptum i(n p) lano. [59-63] Item quinque libros modicos. [64] Item quandam alium ^{fol. 247v} librum ebraicum vocatum maquitla. [65] Item alium librum ebraicum vo-/catum micloç, in plano scriptum. [66] Item quandam alium librum ebraicum / vocatum peça ticua. [67] Item alium librum ebraicum vocatum ceffer / minhaoç, in pergameno scriptum. [68] Item alium librum ebraicum vocatum / mouhir cohopertum de cohoperta rubea. [69] Item quandam alium librum vo-/catum ceffer olech. [70] Item quandam alium librum ebraicum vocatum ba-/ba camma, in papiro scriptum, esquinçatum. [71] Item quandam alium librum ebraicum vocatum ceffer catan, in algarvia scriptum, veterem. [72] Item quen-/dam alium librum ebraicum vocatum cobacin de quidusim de abo-/dazara, in papiro scriptum. [73] Item quandam alium librum ebraicum vo-/catum seelcoç de Rabi haha. [74] Item quandam alium librum ebraicum / vocatum acgada, qui legitur in nocte pasce, cum cohoperta rubea. [75] Item / quandam alium librum ebraicum vocatum beraquoç tanit maquicla / haquisla. [76] Item quandam alium librum ebraicum vocatum ceffer jere-/mies, in pergameno scriptum, cohopertum cum cohoperta corei. [77] Item quandam / alium librum ebraicum vocatum mixle et job. [78] Item quandam ali-/um librum ebraicum vocatum medecines de maestre içach ahi-/çraeli. [79] Item quandam alium librum ebraicum vocatum Tarus ab-/bayt, cohopertum cum coreo albo. [80] Item quandam alium librum ebrai-/cum vocatum mazlor de peça, cum cohoperta postium. [81] Item quandam alium / librum ebraicum vocatum ceffer h(.)uyeig, cohopertum cum cohoperta / pergameni. [82] Item quandam alium librum ebraicum vocatum ceffer / (... ...)re, cohopertum de coreo. [83] Item quandam alium librum ebraicum / vocatum midras Samuel. [84] Item quandam alium librum ebraicum / vocatum mihibar apeninin. [85] Item quandam alium librum ebrai-/cum vocatum quidusim de abodaçara, in papiro scriptum. [86] Item quen-/dam alium librum ebraicum vocatum Nicciquin, in papiro scrip-/tum. [87] Item quandam alium librum ebraicum vocatum maccor de les / festes, in pergameno scriptum. [88] Item quandam alium librum ebraicum / vocatum zemennin, in papiro scriptum. [89] Item quandam alium librum / ebraicum vocatum perus tillim de maestre Dauid camhi. [90] Item / quandam alium librum ebraicum vocatum macequer nazaquin, scriptum / de litera tirada, cohopertum cum postibus de fust. [91] Item tres macequot in / una pecia, et habet ibi scriptum Gebamoç et quidusin. [92] Item quandam / alium librum ebraicum vocatum Perus de maestre Dauid camphi / de tarahęçar. [93] Item quandam alium librum vocatum perus al perus / de benazdra. [94] Item quandam alium librum ebraicum vocatum Til-/lim acuri. [95] Item quandam

alium librum ebraicum vocatum ceffer / aritma. [96] Item quendam alium librum vocatum perus attora de ma-/estre salamo. [97] Item quendam alium librum vocatum Perus sevu-/ra menehim. [98] Item quendam alium librum vocatum babamacia / de Rabi Içach caracosa. [99] Item quendam alium librum vocatum ce-/ffer cadusa, in papiro scriptum. [100] Item quendam alium librum vocatum macequer (...)quin, in papiro scriptum. [101] Item quendam alium librum li-/brum ebraicum, in quo in principio est scriptum (...)igdur haha^{fol. 248r}min, cum litera francesa. [102] Item quendam alium librum ebraicum vocatum / agada, alias vocatum pagdies. [103] Item quendam alium librum ebraicum / de disputacione magistri Mosse. [104] Item quendam alium librum ebraicum in / papiro scriptum, vocatum malta de Rabi izmael. [105] Item quendam alium / librum ebraicum vocatum macda ababa de magistro Mosse. [106] Item quendam / alium librum vocatum macequer baraot, cum aliis macequot in uno / volumine, veterem. [107] Item quendam alium librum ebraicum de casacho in pa-/piro scriptum. [108] Item quendam alium librum ebraicum vocatum Perus be-/raquot, in papiro scriptum. [109] Item quendam alium librum ebraicum vocatum / macequer beraquot Jherusalmi. [110] Item quendam alium librum vocatum / Ceffer nazin, in papiro, veterem, scriptum. [111] Item quendam alium librum e-/braicum vocatum afftaroc, in pergameno scriptum absque cohoperta. [112] Item / quendam alium librum vocatum Ariza, squinçatum et in papiro scriptum. / [113] Item quendam alium librum vocatum macequer sabbat, in pergameno scrip-/tum cum scriptura azuri. [114] Item quendam alium librum ebraicum vocatum / Gemar babacacma, in pergameno scriptum. [115] Item quendam alium librum / ebraicum vocatum Ceffer macda hiabba in uno volume / de scriptura masch. [116] Item quendam alium librum vocatum babamacia / in papiro scriptum. [117] Item quendam alium librum ebraicum vocatum / mecequer cenadrin, in papiro et in pergameno scriptum. [118] Item quendam / alium librum vocatum perus de Rabi salamo de bar, cohopertum cum / cohoperta rubea. [119] Item quendam alium librum ebraicum vocatum / hitur nahecer, in papiro scriptum, cohoperum cum cohoperta de corio / albo. [120] Item quendam alium librum vocatum macequer rosasana ye-/rusalmi, in pergameno scriptum masch. [121] Item quendam alium librum e-/braicum vocatum dicduch, in alguaria scriptum. [122] Item quendam / alium librum ebraicum vocatum Ceffer rabba, in papiro ve-/tero scriptum. [123] Item quendam alium librum ebraicum in quo est scrip-/tum hebbur et alia. [124] Item quendam alium librum ebraicum voca-/tum quitlet catuboç de Rabi japhia gahon. [125] Item quendam alium / librum vocatum mixle job. [126] Item quendam alium librum ebraicum / vocatum quiduse bazdra, cohoperum de pergameno. [127] Item quendam alium / librum ebraicum vocatum Ceffer macda yhaabba, in pergamente/no et in papiro scriptum. [128] Item quendam alium librum vocatum hom-/mas elesemmor hiafaraquot, cum cohoperta cum clavadura. [129] Item quen-/dam alium librum vocatum Ceffer baresit, in pergameno scriptum, / cohoperum cum postibus de

fust. [130] Item quandam alium librum vocca-/tum perus et Job, esquinçatum, cohoper-
tum in papiro. [131] Item quandam alium / librum voccatum Ceffer hiosua, in perga-
meno scriptum, cohopertum / de postibus. [132] Item quandam alium librum ebrahi-
cum voccatum Ceffer / Symuel, cohopertum cum postibus de fust. [133] Item quandam
alium librum / ebraicum voccatum quiduse babamacia et bababatra, / in papiro scrip-
tum. [134] Item quandam alium librum ebraicum vocatum / babacatma, in pergameno
scriptum asuri. [135] Item quandam alium li-/brum voccatum perus, scriptum in al-
guarvia hameç maquitlot. [136] Item ^{fol. 248v} quandam alium librum voccatum perus na-
cin de Rabi mosse. [137] Item quandam alium librum ebraicum voccatum abodaçara
de magistro Aron. / [138] Item quandam alium librum ebraicum voccatum Terçaçar
asuri, coho-/pertum cum cohoperta pergamenea. [139] Item quandam alium librum
voccatum / perus abot de magistro Mosse, in pergameno scriptum.

Item confiteor in-/venisse in dictis bonis, in domo dicti quandam Jucef Abingalell,
du-/as techas magnas estibades et plenes de vidre de Domàs. / Item tres loces. Item un
costal de indi. Item un costalet de bre-/sil. Item tot aquell fustet lo qual Bonjuha Cohen,
juheu de Mal-/lorcha axí con a factor del dit quandam Mossé Almaterí jaquí en poder
/ del dit quandam Jucef Abingalell. Item cinch arroves de gala. Item / tres conques de
aram e lautó. Item dues portadores plenes de / ahinetes de casa. Item dues paelles. Item
dues jeresverts / et blanques enverniçades.

Hec bona supradicta sunt illa que ad presens / inveni fore dicti deffuncti et dicte ma-
numissorie pertinere. Protestor / tamen quod si deinde aliunde apparuerint vel exierint
aliqua alia bona / dicte manumissorie pertinencia, vel ad meam scienciam vel audien-/
ciam pervenerint, quod illa mittam et ponam, et mitti et poni faciam et / fieri possim in
presenti inventario vel in alio a me legitime confici-/endo in posse publici tabellionis.
Rogans et requirens notario sub-/scripto quod in hoc inventario se subscribat et signum
suum asue-/tum apponat, et de predictis michi faciat publicum instrumentum ad ha-
bendum / memoriam in futurum. Quod est actum Valencie [etc]. / Testes fuerunt huic
inventario voccati et rogati: Petrus Porta et / Anthonius Gilabert, habitatores Valencie,
et Jacob Xambell et Aron / Ruvio, judei eiusdem [civitatis].

TÍTOLS NORMALITZATS DELS LLIBRES, I PROPOSTA D'IDENTIFICACIÓ.²⁹

- [1, 2] *More* = מורה הנבוכים : El Guia dels Esgarriats, de Maimònides.
- [3] *Tamphuha* = תנוחמא : Narracions bíbliques per a la predicació. *Cfr.* núm. 24.
- [4] *hibabameç et tora* : ?
- [5] *macequer barahoç tanit maquilla hionjos çuta rosena homa mahot et catan* = מסכת ברכות, תענית, מגילה, יום טוב, סוכה, ראש השנה, יומה, מועד קטן : Tractats *Beraqot*, *Ta'anit*, *Meguilah*, *Yom Tov*, *Sukkah*, *Roš ha-Šanah*, *Yoma* i *Mo'ed Qaṭan*.
- [6] *haftaroç hamiç magilloff* = הפטורות, חמיש מגילות : Profetes per a la lectura sinagogal i els cinc rotlles (*Càntic*, *Rut*, *Lamentacions*, *Eclesiastès* i *Ester*).
- [7] *Tarus de Rabi Salamo el genesi* = פירוש ר' שלמה על בראשית : Comentari al Gènesi, de Raši. *Cfr.* núm. 118.
- [8] *macequer quidusim guitin çota* = מסכת קידושין, גיטין, סוטה : Tractats *Quidušín*, *Gittín* i *Soṭah*.
- [9] *malmat* = מלמד התלמידים : *Malmad ha-Talmidim*, de Jacob Anatoli.
- [10] *hommaç abtarot* = חומש, הפטורות : Pentateuc i Profetes per a la lectura sinagogal.
- [11] *peraçeni et homa et erubin* = פסח שני, יומה, ערובין : Pésah ḥení (part del tractat *Pesaḥim*), més els tractats *Yomà* i *'Eruvín*.
- [12] *diprehay amin et hameç maquitloç et job* = דברי הימים, חמיש מגילות, איוב : Cròniques, els cinc rotlles (*cfr.* núm. 6) i Job.
- [13] *zenhadrin abodazara sabahoç maeseç corahoç zeduyhoç* = סנהדרין, עבודה זורה, שבאות, מכות, הוריות, עדויות : Tractats *Sanhedrín*, *'Avodah Zarah*, *Šebu'ot*, *Makkot*?, Horayot i *'Eduyot*.
- [14] *mar dasia* = מקדשיה : Bíblia íntegra il·luminada.
- [15] *mizlim nauahim aharonim* = מלכים, נביאים אחרונים : Reis i Profetes darrers.
- [16-17] *hebbur, de maestre Moyses* = חיבור : *Hibbur* o *Miṣneh Torah*, de Maimònides.
- [18] *baba qamma babamacia babubatra* = בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא : Tractats *Bava Qamma*, *Bava Meṣi'a* i *Bava Batra*.
- [19] *maczor* = מחזורי : Pregàries per a les festes. *Cfr.* núm. 80 i 87.
- [20] *nauahim rizonim* = נביאים ראשונים : Profetes primers. Completat pel núm. 27.
- [21] *miçqual* = מכלול : Gramàtica hebrea, de David Camfí o Quimhlí. *Cfr.* núm. 35. Té la mateixa relligadura que els llibres bíblics núm. 6, 10 i 15.

²⁹ Agraeixo la col·laboració d'Eduard Feliu en la identificació i clarificació dels números 11, 13, 16-17, 29-32, 37, 44, 52, 57, 67, 73, 75, 78, 86, 90, 99, 100, i 121-123.

- [22-23] *haruc* = עֲרוֹץ : Diccionari hebreu, de Natan ben Yehiel.
- [24] *Tanfuma* = תְּנַחּוֹמָא : Narracions bíbliques per a la predicació. *Cfr.* núm. 3.
- [25] *Tarus abenezdra* = פִּירּוֹשׁ אֶבֶן עֲזָרָא : Comentari bíblic d'Abraham Abenezrà.
- [26] *Tarus berafoç sabba* = פִּירּוֹשׁ בְּרֻכּוֹת, שְׁבָת : Comentari als tractats Beraqot i Šabbat.
- [27] *nauahim aronim* = נְבִיאִים אַחֲרֹנִים : Profetes darrers. Completa el núm. 20. *Cfr.* núm. 15.
- [28] *sammona nauahim* = שְׁמוֹנָה נְבִיאִים : Els vuit Profetes (Josuè, Jutges, Samuel, Reis, Isaïes, Jeremies, Ezequiel i els menors). *Cfr.* núm. 49.
- [29] *sabbat erubin peçahim et peçaceni et homa* = שְׁבָת, עֲרֻבֵּין, פֶּסְחִים, פֶּסְחָנִי, יוֹמָא : Tractats Šabbat, 'Eruvín, Pesahim, Pésah šení i Yomà.
- [30] *quitdusim maila haroquin* = חִידּוֹשִׁין עַל מַעַילָה, עַרְכֵין : Postil·les als tractats Me'ilah i 'Arakín.
- [31] *Guimar quinyanim* = גַּמֵּר קְנִינִים : *Guemar quinyanim*, una part del *Mišneh Torah*, de Maimònides.
- [32] *çafercatan hilhoç peça de maestre Mosse* = סְפִּרְתָּן הַלְּכוֹת פֶּסְחָה : *Séfer Qaṭan, Hilket Pésah*, de Mossé ben Nahman.
- [33] *perus atora de Rabi Salamo* = פִּירּוֹשׁ עַל הַתּוֹרָה : Comentari al Pentateuc, de Raši.
- [34] *orde de Tafillot* = סְדָר תְּפִילּוֹת : Pregàries de tot l'any.
- [35] *miçlal*: ? *Cfr.* núm. 21. És l'únic llibre amb coberta verda.
- [36] *Tresbanot*: ? Té la mateixa coberta que el llibre següent.
- [37] *macequer rosana ceder mohef* = מסכת ראש השנה, סדר מועד : Tractat Roš ha-Šanah, de l'orde Mo'ed.
- [38] *cataquema* = בְּבָא קְמָא : Tractat Bava Qamma.
- [39] *ceffer auicoha* = סְפִּרְתָּן הוַיּוֹכוֹת : *Séfer ha-Vikkuaḥ*, probablement de Maimònides.
- [40] *hamoç maquitla et ceder tafillot et alia* = חמש מגילות, סדר תפילהות : Cinc rotlles (*cfr.* núm. 6), pregàries de tot l'any i altres coses.
- [41] *perus mizle de rabi Menahem* = פִּירּוֹשׁ מְשִׁלֵּי : Comentari als Proverbis, de rabí Menahem ben Salomó Meirí.
- [42] *ceffer orhoç haym* = סְפִּרְתָּן ארחות חיים : *Orhot Hayim*, d'Aharon ha-Cohén.
- [43] *perus daniel et ezdra* = פִּירּוֹשׁ דָנִיאֵל וְעֶזְרָא : Comentari a Daniel i Esdres.
- [44] *ceffer eben arosa et perus mixle et cohelet et zirazirim* = ספר אבן עזרא ופירוש כהלה ושיר השירים : Un llibre d'Abraham Abenezrà, i comentaris a Proverbis, Eclesiastès i Càntic dels càntics.
- [45] *macequer hibamoç* = מסכת יבמות : Tractat Yevamot. *Cfr.* núm. 47, que és idèntic.

- [46] *midras cillim* = מדרש תהילים : Midràs dels Salms. *Cfr.* núm. 48, que és idèntic.
- [47] *macequer hibamot* = מסכת יבמות : Tractat Yevamot. *Cfr.* núm. 45.
- [48] *midras cillim* = מדרש תהילים : Midràs dels Salms. *Cfr.* núm. 46.
- [49] *samona nauahim* = שמוña נביים : Els vuit profetes. *Cfr.* núm. 28, que és idèntic.
- [50] *perus macequer berahot* = פירוש מסכת ברכות : Comentari al tractat Berakot.
- [51] *illot gaualot* = הלוות גדולות : Compilació major de lleis.
- [52] *ceffer amiçuoç de maestre Mosse* = ספר המצוות : Llibre dels preceptes, de Maimònides, o de Mossé ben Ya'aqov de Coucy.
- [53] *Torgum de maestre Jonatan benhuzael de samona nauahim* = תרגום בן עוזיאל על שמוña נביים : Targum dels vuit Profetes, de Jonathan Ben Uzziel
- [54] *macequer huclim erubin* = מסכת חולין, ערובין : Tractats Ḥul·lín i 'Eruvín.
- [55] *agadot* = הגדות : Narracions bíbliques.
- [56] *afftarot* = הפטורות : Profetes per a la lectura sinagogal. *Cfr.* núm. 6, 10 i 111.
- [57] *perus rosasana de maestre Mosse* = פירוש על ראש השנה : Comentari al tractat Roš ha-Šanah, de Mossé ben Nahman.
- [58] *mizloç de joseyes:* ? Diu que el seu idioma és «en pla». *Cfr.* núm. 65.
- [64] *maquitla* = מכילתא : Compilació d'homilies exegètiques.
- [65] *micloç:* ? És l'altre llibre també «en pla». *Cfr.* núm 58.
- [66] *peça ticua* = פתק תיקוה : Epístola del Yemen, de Maimònides, en traducció hebrea.
- [67] *ceffer minhaoç* = ספר המנהגות : Séfer ha-Minhagot, d'Asser ben Saüil.
- [68] *mouhir:* ?
- [69] *ceffer olech:* ?
- [70] *baba camma* = בבא קמא : Tractat Bava Qamma.
- [71] *ceffer catan:* ? Diu que és un llibre vell, escrit en algaravia.
- [72] *cobacin de quidusim de abodazara* = קובצים מקדושים ועובדיה זורה : Florilegi dels tractats Quidušín i 'Avodah Zarah.
- [73] *seelcoç de Rabi haha* = שאילתוות : Recull d'homilies de rabí Aha.
- [74] *acgada, qui legitur in nocte pasce* = הגדה של פסח : Haggadah de la nit de Pasqua.
- [75] *beraquoç tanit maquicla haquisla* = ברכות, תענית, מגילה, חגיגה : Tractats Berakot, Ta'anit, Meguilah i Hagguigah.
- [76] *ceffer jeremies* = ספר ירמיה : Llibre de Jeremies, probablement amb comentari.
- [77] *mixle et job* = משלי ואיוב : Proverbis i Job, probablement amb comentari. *Cfr.* núm. 12 i 125.

- [78] *medecines de maestre içach ahiçaraeli* = ספר מהסמים הנפרדים *Séfer me-ha-Samim ha-nifradim*, d'Issach Israelf.
- [79] *Tarus abbayt* = תורה הבית : *Torat ha-Bayt*, de Salamó ben Adret. Té la mateixa coberta que el núm. 41.
- [80] *mazlor de peça* = מחזר פסח : Pregàries de Pasqua.
- [81] *ceffer h(.)uyeig:* ? Té la mateixa coberta que el núm. 55.
- [82] *ceffer (...)re:* ?
- [83] *midras samuel* = מדרש שמואל : Narracions del llibre de Samuel.
- [84] *mihibar apeninin* = מבחר הפנינים : *Mivhar ha-Peninim*, de Salamó Abencebrol.
- [85] *quitdusim de abodaçara* = חידושים על עבודת זרה : Apostil-les al tractat 'Avodah Zarah.
- [86] *Nicciquin* = נזיקין : Orde Neziqún de la Mišnah. Podria ser el comentari de Maimònides.
- [87] *maccor de les festes* = מחזר מעדים : Pregàries per a les festes. Cfr. núm. 19.
- [88] *zemennin* = זמנים : Orde Zemanim, el tercer del *Mišneh Torah*, de Maimònides.
- [89] *perus tillim de maestre Dauid camhi* = פירוש תהילים : Comentari als Salmes, de David Camfí o Quimhí.
- [90] *macequer nazaquin* = מסכת נדרים : Tractat Nedarim o, amb error de denominació, l'orde Neziqín.
- [91] *tres macequot in una pecia, et habet ibi scriptum Gebamoç et quidusin* = שלש מסכתות, ובהן יבמות וקדושים : Tres tractats, que comprenen Yevamot i Quidušín.
- [92] *Perus de maestre Dauid camphi de taracheçar* = פירוש על תרי עשר : Comentari als dotze Profetes, de David Camfí o Quimhí.
- [93] *perus al perus de benazdra* = פירוש על פירושaben עזרא : Supercomentari al comentari d'Abraham Abenezrà.
- [94] *Tillim* = תהילים : Llibre dels Salmes.
- [95] *ceffer aritma* = ספר הרקמה : *Séfer ha-Riqma*, gramàtica de Yonah ibn Djanaḥ.
- [96] *perus attora de maestre salamo* = פירוש על התורה : Comentari al Pentateuc, de Raši.
- [97] *Perus sevura menehim* = פירוש על שמונה נביאים : Comentari als vuit profetes.
- [98] *babamacia, de Rabi Içach Caracosa* = בבא מציעא : Comentari de rabí Issach Caracosa al tractat Baba Mesi'a.
- [99] *ceffer cadusa* = ספר קדושה : *Séfer Quedušah*, part del *Mišneh Torah*, de Maimònides.

- [100] *macequer* (...) *quin* = מסכת ערךין : Tractat 'Araquín.
- [101] (...) *igdur hahamin*: ? Diu que és escrit en lletra francesa.
- [102] *agada, alias vocatum pagdies*: ?
- [103] *de disputacione magistri Mosse*: La Disputa de Mossé ben Nahman.
- [104] *malta de Rabi izmael* = מכילתא : *Mekilta*, de rabí Ismael.
- [105] *macda ababa de magistro Mosse* = ספר מדע ואהבה : *Séfer Madda'* i *Ahavah*, de Maimònides. Cfr. núm. 115 i 127.
- [106] *macequer baraot, cum aliis macequot in uno volumine* = מסכת ברכות : Un volum amb el tractat *Beraqot* (o *Bekorot*) i altres.
- [107] *de casacho*: ?
- [108] *Perus beraquot* = פירוש ברכות : Comentari al tractat *Beraqot*.
- [109] *macequer beraquot Jherusalmi* = מסכת ברכות ירושלמי : Tractat *Beraqot* del Talmud de Jerusalem.
- [110] *Ceffer nazin* = ספר נשים : *Séfer Našim*, de Maimònides. Cfr. núm. 136.
- [111] *afftaroc* = הפטורות : Profetes per a la lectura sinagogal. Cfr. núm. 6, 10 i 56.
- [112] *Ariza*: ? Diu que és en paper i està esquinçat.
- [113] *macequer sabbat* = מסכת שבת : Tractat *Šabbat*.
- [114] *Gemar babacacma* = גמרא לבבא קמא : Guemara del tractat *Bava Qamma*.
- [115] *Ceffer macda hiabba* = ספר מדע ואהבה : *Séfer Madda'* i *Ahavah*, de Maimònides. Cfr. núm. 105 i 127.
- [116] *babamacia* = בבא מציעעא : Tractat *Bava Mesi'a*.
- [117] *mecequer cenadrin* = מסכת סנהדרין : Tractat *Sanhedrín*.
- [118] *perus de Rabi salamo de bar* = פירוש ר' שלמה על בראשית : Comentari de Raši al Gènesi? Cfr. núm. 7.
- [119] *hitur nahecer*: ?
- [120] *macequer rosasana yerusalmi* = מסכת ראש השנה ירושלמי : Tractat *Roš ha-Šanah*, del Talmud de Jerusalem.
- [121] *dicduch* = דקדוק : Gramàtica de rab Sa'adiah Gaon. Diu que és escrit en algaravia.
- [122] *Ceffer rabba*: ?
- [123] *hebbur et alia* = חבור : Tractat del calendari, d'Abraham bar Ḥiyya, i altres obres.
- [124] *quitlet catuboç de Rabi japhia gahon*: ?
- [125] *mixle job* = משלי, איוב : Proverbis i Job. Cfr. núm. 12 i 77.

- [126] *quitduse bazdra* = חידושים : Apostil·les a ? (o de ?).
- [127] *Ceffer macda yhaabba* = ספר מדע ואהבה : *Séfer Madda‘ i Ahavah*, de Maimònides.
Cfr. núm. 105 i 115.
- [128] *hommas elesemmor hiafaraquot* = חומש, אלה שמות והפטורות : Èxode i Profetes.
- [129] *Ceffer baresit* = ספר בראשית : Llibre del Gènesi.
- [130] *perus et Job* = פירוש איוב : Comentari a Job.
- [131] *Ceffer hiosua* = ספר יהושע : Llibre de Josuè.
- [132] *Ceffer Symuel* = ספר שמואל : Llibre de Samuel.
- [133] *quitduse babamacia et bababatra* = חידושים בבא מציעא ובבא בתרא : Apostil·les a Bava Mesi'a i Bava Batra.
- [134] *babacatma* = בבא קמא : Tractat Bava Qamma.
- [135] *perus hameç maquitlot* = פירוש חמץ מגילות : Comentari als cinc rotlles. Diu que és en algaravia.
- [136] *perus nacin de Rabi mosse* = פירוש נשים : Comentari a l'orde Našim, de Maimònides.
Cfr. núm. 110.
- [137] *abodaçara de magistro Aron* = עבודת זרה : Comentari o apostil·les al tractat 'Abodah Zarah, de mestre Aharon.
- [138] *Terçaçar* = תרי עשר : Els dotze Profetes.
- [139] *perus abot de magistro Mosse* = פירוש אבות : Comentari al tractat Avot, de Maimònides.

Recibido: 23/02/2007

Aceptado: 05/09/2007

